

Viite: Hallintovaliokunta perjantai 27.10.2017 klo 11:15 / HE 100/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: Maa- ja metsätalousministeriön kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä alkoholilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 100/2017 vp)

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esityksessä on otettu huomioon sen aiemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle antama lausunto siltä osin kuin se koskee lain siirtymäsäännöstä. Siirtymäsäännöksessä mainittu alkoholiasetus on syytä jättää voimaan esityksessä ehdotetulla tavalla, koska siinä säädetään eräiden alkoholijuomien määrittämisestä. Nämä määrittämiset ovat edelleen tarpeellisia kaupan pitämisen vaatimuksia ja suojattuja alkuperämerkintöjä koskevan EU:n maatalousalan lainsäädännön kannalta. Esityksessä on myös huomioitu lausunnolla olleesta esityksestä puuttunut luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain muutostarve.

Maa- ja metsätalousministeriö toi maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemista varten toimittamassaan lausunnossa esiin, että alkoholinkulutuksen yksilölle itselleen aiheuttamat terveydelliset haitat ovat merkittävät, mutta näiden lisäksi tulisi huomioida erityisesti alkoholin sivullisille aiheuttama haitta. Sivullisille aiheutuvaa haittaa tulisi tehokkaasti vähentää. Tähän tarvitaan etenkin kertakulutuksen pienentymistä ja juomatapojen muutosta. Suomalaisten alkoholin kulutus on eurooppalaista keskiarvoa, mutta humalahakuinen juominen on meillä muuta Eurooppaa yleisempää. Olisi suotavaa, että suhtautuminen humalahakuiseen juomiseen tiukentuisi sekä vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen omavalvontasuunnitelmissa että yleisessä keskustelussa. Esityksen käsittelyssä olisi siten hyvä arvioida toimenpiteitä, jotka vähentävät etenkin humalahakuista juomista.

Alkoholikeskustelussa on syytä huomioida, että juomakulttuuri on osa ruokakulttuuria ja myös alkoholilla on oma roolinsa osana ruokakulttuuria. Käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien, kuten olut, sima ja sahti, kohtuullinen käyttö voidaan liittää suomalaiseen ruokaperinteeseen. Muulla tavalla valmistettujen alkoholipitoisten juomasekoitusten kansallista myyntiä ja kulutusta ei ole perusteltua edistää. Alkoholijuomasekoitusten kohderyhmä ovat nuoret alkoholinkäyttöä aloittelevat kuluttajat. Juomasekoitukset ovat tarkoitukseltaan verrattavissa maustettuihin tupakkatuotteisiin. Sokeripitoisten juomasekoitusten erityisinä haittoina voidaan pitää niiden runsasta energiamäärää sekä suosiota erityisesti nuorten keskuudessa. Maailman terveysjärjestö WHO suosittelee alkoholipolitiikkaa, jolla on selkeät kansanterveystavoitteet, kuten humalahakuisuuden vähentäminen nuorten joukossa. Tästäkään näkökulmasta muuten kuin käymisteitse valmistettujen juomasekoitusten saatavuutta ei tule edistää.

Maa- ja metsätalousministeriö muistuttaa, että alkoholipolitiikan kansanterveydellisten, sosiaalipoliittisten ja ruokakulttuuriin liittyvien näkökulmien lisäksi alkoholipolitiikalla on merkittävä kansantaloudellinen ja aluetaloudellinen vaikutus. Etelä-Suomen viljelystä vilja-alasta noin joka viides hehtaari kasvaa mallasohraa ja alkoholituotteet ovat suurin tuoteryhmä elintarvikeviennissä. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan etenkin lakiesityksen perusteluissa olisi ollut hyvä taustoittaa monipuolisemmin maatalouselintarvikekesektorin roolia sekä mahdollisuuksia edistää aluetaloutta. Tilaviini ja käsityöläisolut eivät kilpaile hinnalla, eivätkä suurten valmistajien kanssa. Finpron mukaan suomalaisten yritysten alkoholivienti ulkomaille kasvaa vuonna 2017 noin 20 miljoonalla eurolla 170 miljoonaan euroon. Alkoholiviennin osuus kasvaa 10 prosenttiin elintarvikeviennistä. Erityisesti suomalaisissa luonnonmarjoissa ja yrteissä sekä viljoissa on paljon tuotekehityspotentiaalia. Luonnontuotteiden talteenotto on osa resurssiviisasta ruokajärjestelmää. Tällä hetkellä suomalaisia alkoholintuotantoon soveltuvia raaka-aineita kuitenkin alihyödynnetään ja niiden kaupallinen potentiaali on käytössä vasta pieneltä osalta. Vientituotteina alkoholituotteet ovat kuluttajabrändätyjä korkean lisäarvon tuotteita, joiden vieminen on monin veroin kannattavampaa kuin raaka-aineiden vienti.

Vientimarkkinoiden osalta on tärkeää, että suomalaisilla vientiyrityksillä on samat toimintaedellytykset kuin muilla Euroopan unionin jäsenmailla, kuten yhtäläinen oikeus markkinoida tuotteitaan nettimarkkinoinnin ja verkkokaupan kautta ulkomaisille asiakkaille. Nyt tätä oikeutta suomalaisilla yrityksillä ei ole, vaan kotimaata varten asetetut rajoitteet rajaavat oikeuksia myös muille ulkomaisten markkinoille pyrittäessä. Suomalaiset yritykset ovat tässä suhteessa täysin eri asemassa ulkomaisiin kilpaileviin yrityksiin nähden. Suomessa on kaksi nimisuojusta alkoholijuomaa. Maantieteelliset merkinnät ovat suomalaisella vodkalla ja suomalaisella marjalliköörillä/suomalaisella hedelmäliköörillä. Nimisuojustuotteita pidetään EU:ssa laatutuotteina ja ne saavat erityiskohtelun kolmansien maiden kanssa tehtävissä kauppasopimuksissa ja EU:n menekinedistämisessä.

Viime vuosina alkoholiviennin eteen on tehty paljon erilaisia toimenpiteitä. Finpro on perustanut alkoholiklusterin, jossa mukana olevat yritykset tähtäävät vientimarkkinoille. Myös Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmasta 2014–2020 rahoitettu Finnish Food Innovations -valtakunnallinen hanke on parhaallaan käynnissä ja siinä on mukana vientiin tähtääviä alkoholialan pk-yrityksiä. Monet alan toimijoista ovat valmiita suuntamaan tuotteensa kokonaan ulkomaan markkinoille, mikä usein edellyttää etenkin pienten toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Maaseudulla maatilojen ja muiden yritysten toimeentulo saattaa nojautua monipuolisiin toimintoihin, jotka yksittäin tarkasteltuna eivät näytä taloudellisesti merkittäviltä. Kun vaikutukset lasketaan yhteen, myös merkittävyys tulee esiin.

Alkoholituotteiden valmistuksella on kytkentä myös biotalouteen, jossa tavoitteena on resurssien tehokas hyödyntäminen korkean lisäarvon tuotteiksi. Myös elintarvikkeiden jätteenä päättymisen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Nyt jo esimerkiksi panimoiden sivutuotteita hyödynnetään rehuksi. Suomen kilpailuetuna ovat puhtaat vesivarat, jotka voivat tulevaisuudessa houkuttaa alkoholia valmistavia yrityksiä sijoittumaan Suomeen. Suomen runsaat vesivarat mahdollistavat vettä paljon kuluttavan ruuan tuotannon kestävästi ja luovat perustan uusille liiketoimintamahdollisuuksille. Suomalainen tuote voi erottua kilpailijastaan myös vesivaroja kestävästi hyödyntävällä tuotannollaan.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että alkoholilainsäädännöllä vähennetään kulutuksesta aiheutuvia haittoja, erityisesti humalajuomisesta sivullisille aiheutuvaa haittaa. Maa- ja metsätalousministeriö pitää myös tärkeänä huolehtia elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksista ja erityisesti huomioida alkoholialan pk-yritysten mahdollisuuksien edistämisen osana elintarvikeviennin kasvua.